

Korrupció és hatalmi téboly

Ligeti Miklóssal* beszélget Kardos Ernő

– *Megalakult az új kormány, programja testet öltött a költségvetési tervezetben, ismerjük már a minisztereket is. Lát olyan jeleket, hogy a kormányfő, Orbán Viktor gátat kívánna vetni a durva hazai korrupciónak?*

– Nem látok ilyen szándékot, de ennek megítélése attól is függ, hogy Orbán Viktor előző három kormányzati ciklusban gyakorolt politikáját ki mennyire tekinti korruptnak. Ugyanis még a téma kutatói is eltérően ítélik meg magát a korrupciót. Megkülönböztetnek a jog által túrt, bátorított vagy épp tiltott korrupciót, és csak az utóbbi kategórián belül értelmezhetők a már bűncselekménynek minősülő esetek. A laikus választó véleménye is leginkább attól függ, hogy elégedett-e a kormány teljesítményével. Miután Orbán Viktor újra megnyerte a választást, a támogatói a politikáját, benne az általunk rendszerépítőnek tekintett korrupciós ügyeket, tudomásul veszi. Akik viszont kritikusan szemlélik a kormányzás gyakorlatát, köztük a Transparency International Magyarország (TI Magyarország), azok tíz éve rendszerszintű korrupcióról beszélnek, mert ez a kormányzás napi rutinjává vált. A korrupció súlyosságára és megítélésére vonatkozó számos felmérés azt igazolja, hogy a magyar emberek súlyos problémának tekintik a korrupciót. A TI Magyarország

* Ligeti Mikós a Transparency International Magyarország jogi igazgatója. – A szerk.

kutatásai szerint a magyarok kétharmada ért egyet ezzel az állítással, míg az Eurobarométer felmérésében száz magyar polgárból közel kilencven fogalmazott úgy, hogy a korrupció elterjedt jelenség az országban. A polgárok több mint fele egyszersmind elégedetlen azzal, amit a kormány a korrupció megfékezése érdekében tesz. Csakhogy a pártszimpátia képes felülírni a korrupció első ránézésre erős elutasítotttságát. A magukat ellenzékiként vagy a pártpreferencia szempontjából bizonytalannak meghatározó polgárok kétharmada inkább véli úgy, hogy a korrupció ma Magyarországon büntetlenül megúszható, míg a magukat kormánypártiként azonosító válaszadóknak csak alig több mint a negyven százaléka ért egyet ezzel az állítással. Mindebből az is következik, hogy a kormánypárti szavazók között bőven vannak olyanok, akik nemcsak komoly problémának tartják a korrupciót, de arról is meg vannak győződve, hogy az a hatalom számára bocsánatos bűn, és ennek ellenére kitarának a Fidesz mellett még akkor is, ha látják a korrupció kockázatait és az elkövetők büntetlenségét. Miután a politika elsősorban akkor változtat, ha a szavazók arra rákényszerítik, ezért nehéz azt hinni, hogy a kormány inkább véget vet a rendszerszintű korrupciónak, hisz ezt sokan nem is tartják annak, vagy ha mégis, akkor nem zavarja őket.

– *Viszont több nemzetközi szervezet vizsgálata is az mutatja, hogy az ország az elmúlt tíz év kormányzati gyakorlatával a legkorruptabb európai országok közé került. Emiatt a gazdaság teljesítménye gyenge, a szegénység folyamatosan növekszik. A kormánynak nem érdeke a közjó szolgálata?*

– A gyakorlat azt mutatja, hogy a kormány csak szavakban törekszik a közjó szolgálatára, tettekben viszont elsődleges feladatának egyes kiválasztott személyek és rétegek gyarapítását tekinti. Valami miatt – ennek okát sokan találgatják – Orbán Viktor III. Richárd szerepét öltötte magára, és azt mondta: „Úgy döntöttem, hogy gazember leszek!” A kormányfő és társai úgy döntöttek, hogy nem az ország hasznára fognak kormányozni. Viszont az országon belül ma már nincsenek olyan gazdasági vagy politikai kényszerek, amelyek a jelenlegi rezsimet erről az útról le tudnák tessékelni. Pedig nagyon egyszerű és rövid idő alatt komoly hatást kiváltó döntéseket lehetne meghozni a közjó érdekében: a korrupció visszaszorítása, a gazdasági verseny helyreállítása jelentős erőket szabadítana fel. Ráadásul ezt tudják is az államhatalom emberei, amit közülük számosan elismernek, de csak szigorúan négy szemközt. Privát beszélgetések alkalmával a még maradék szakmai önérettel rendelkező állami tisztviselők igyekeznek magyarázkodni, hogy Magyarország versenyképessége, átláthatósága miért marad el a szovjet blokkból kiszakadó egykori sors- és versenytársaké mögött. A tényeket ugyanis nehéz tagadni, és azok azt mutatják, hogy a versenyképesség intézményi és humán tényezőit te-

kintve, amilyen például az államhatalom működésének kiszámíthatósága és megbízhatósága vagy éppen az oktatás és az egészségügy minősége, Magyarország sajnos egyre silányabb teljesítményt nyújt. Valamennyien tudjuk, hogy lemaradásunkat a kormányzat és a hatalom birtokosai maguk idézik elő, és ezt sajnos az sem ellensúlyozza, hogy a koronavírus-járványt megelőző években számottevően nőtt a magyar GDP, de fejlettségben a visegrádi országok között már a sereghajtók között vagyunk.

– *Részben azért, mert a korrupció a Fidesz legfőbb politikája, ez Láncki András meghatározása. Lehet, hogy sokan abban reménykednek, hogy most őket akarja a kormány kedvező helyzetbe hozni?*

– Szerintem nem a kormány korruptségéről akart beszélni Láncki, hanem az orbáni rendszerépítésről. A folyamatot, tehát bizonyos rétegek és személyek gazdagodását, a kedvezményezettek köréből kiszorítottak látják korrupciónak. Orbán Viktor közpénzek felhasználásával a saját rendszerét építi fel, amire egyébként a kormányfőnek nincs felhatalmazása. Ez a törekvés szükségképpen a szabályok áthágásához, azok semmibe vételéhez vagy az intézményekben megtestesülő akadályok eltakarításához vezet. Történjen ez a gránit-szilárdságúra módosított alkotmány folyamatos testre szabásával – amire, mármint a konstans alkotmányozásra szintén nincs felhatalmazása – vagy a feladatra tökéletesen alkalmatlan személyek közjogi pozícióba emelésével. Minderre azért van szükség, hogy a rendszerépítéshez akadálymentes legyen a pálya.

A legnagyobb baj, hogy ma sem az országban, sem a társadalomban, sem a gazdaságban nincs már olyan hatalmi tényező, amely korrekcióra készítené, kényszerítené Orbán Viktort és a Fideszt. Az államhatalmi akadályokat már rég eltakarították, a polároktól ehhez kért és megkapott felhatalmazás nélkül átalakították az alkotmányos berendezkedést, és az Alaptörvényt azóta is folyamatosan, tetszés szerint módosítják. A választási rendszert például a győzteskompenzáció bevezetésével és a korábban is súlyosan korrupt politikafinanszírozási megoldások megerősítésével szintén a saját képükre formálták. Ellenőrzésük alatt van a bíróságok kivételével jóformán valamennyi államhatalmi szervezet, például az Alkotmánybíróság, az ügyészség, az Állami Számvevőszék, a Közbeszerzési Hatóság és a médiahatóság. A fékek és ellensúlyok rendszere megszűnt, az utolsó védvonal a bírói szervezet, amelynek bekerítése folyamatban van. A Kúria új vezetésének segítségével fokozódó nyomás alatt tartják a szakmailag felkészült, korrekt bírákat.

A társadalom politikai ereje és ellenállása április 3-án mutatkozott meg. Az ellenzék ismétlődő veresége miatt nem lehet számítani arra, hogy ebben a politikai berendezkedésben, és választási szisztémában a közeli jövőben a Fidesz leváltható. És a gazdasági élet szereplői, rendelkezzenek akár hazai, akár külföldi tulajdonosokkal, nem tudják és nem is igazán akarják korlátozni a kormányfőt. Egyelőre az sem vált ki komoly reakciót, hogy az államhatalom egész iparágakat juttatott a haveri kör kezére. A jelek tehát azt mutat-

ják, hogy a mai rendszer sokáig fennmaradhat, s továbbra is szelektív lesz a rezsimegítélésére. A hatalommal szemben álló, kritikus polgárok, szervezetek, köztük a Transparency International Magyarország is úgy látja, hogy az Orbán-rendszer rendszerszinten korrupt, s továbbra is ennek alapján ítélik majd meg a kormány teljesítményét. Másrészt a rendszer kedvezményezettjei nemcsak elfogadják, de támogatják is és tudomásul veszik, hogy a rezsimegítélés folytatja az „urambátyám” hagyományokat. Vagyis a hatalomhoz való viszonyulás lesz a megítélés alapja, mert a társadalomnak nincs egységesen elfogadott korrupciófogalma. Mi például rossznak gondoljuk, hogy a teljes magyar autópálya koncessziót harmincöt évre Mészáros Lőrinc kezébe adják, a kormány hívei viszont kritika nélkül elfogadják. A korrupció megítélésében tehát nincs konszenzus, nincs meg a nemzeti minimum.

– *Az bizonyos, hogy a korrupció a rendszerváltás óta létezik, sőt nyilvánvalóan előtte is ismert volt a kenőpénz és a megvesztegetés fogalma. 2006 táján önök mégis azt írták, hogy a térség legkevésbé korrupt országa Magyarország, s csak a Fidesz hatalomra jutása után fogalmaztak kritikusabban. Mi különbség van a 2010 előtti és utáni korrupcióban?*

– Valójában már 2008-ban súlyos állításokat fogalmaztunk meg, a korrupció intézményesülésének a veszélyeire hívtuk fel a figyelmet. Nagyon sok minden változott a Fidesz hatalomra jutása óta, és ma már nagyon sántítana minden olyan hasonlat, ami a több mint tizenkét évvel ezelőtti közállapotokkal akar-

ná összevetni a jelenlegi helyzettel. Az úgynevezett korrupcióérzékelési index – ami a világ minden részén elfogadott komplex mutató – drámai módon jelezi ezt a változást.

– *Ez a mutató a Transparency International Magyarország mérőszöke vagy egy általánosan elfogadott viszonyszám?*

– Ez a Transparency International Berlinben működő központja által nemzetközi kutatóintézetek felmérései alapján készített viszonyszám, amely méri a korrupcióellenes politikák hatékonyságát, az állami szektorban tapasztalható korrupciót és általában a kormányok korrupcióval szembeni ellenálló képességét. Tehát ez a világon mindenhol alkalmazott index, amely nulla és száz pont között mutatja, hogy a befektetők és a szakemberek mennyire tekintik megbízhatónak az egyes kormányok, így a magyar kormány korrupció elleni tevékenységét. Alacsony értékeket kapnak az erősen korrupt országok, míg százhoz közelítve szinte már nem is érzékelhető a korrupció. E szerint a nemzetközi mutató szerint 2012 és 2021 között Magyarország 27 helyezést (!) rontott az országok korrupciós megítélés alapján felállított rangsorán. Ilyen mértékű, szinte drámai zuhanásra még nem volt példa, sőt még hasonlóra sem. Tíz éve az ország a lehetséges százból még 55 pontot ért el a skálán, az elmúlt évben viszont már csak 43-at, ami azt jelenti, hogy az uniós országok között az utolsó előtti helyre csúsztunk, csak Bulgáriát előzzük meg. A már csak formálisan létező V4 országai mostanra mind kedvezőbb megítélés alá esnek, ahogy az egy Bulgáriát kivéve az uniós tagál-

lammá lett tíz egykori szovjetblokk állam is. A korrupciós index tehát azt mutatja, hogy a magyar kormány korrupció elleni tevékenységének a megítélése tíz éve zuhanórepülésben van, leszakadó országgá, regionálisan sereghajtókká váltunk.

– *A Fidesz-kormányzás előtti korrupcióval, a Tocsik-üggyel vagy a nokiás dobozba rejtett tízezresek ügyével miért nem foglalkoztak?*

– Természetesen foglalkoztunk a 2010 előtti ügyekkel is, a bajok ugyanis nem a Fidesz hatalomra jutásával kezdődtek. A Transparency Magyarország kritikus volt az MSZP–SZDSZ-kormányval szemben is. Például 2008-ban, a hanyatló bal-liberális kormány idején konkrét eseteket feldolgozva komoly veszélyként érzékeltettük a korrupciót, ezért figyelmeztettük a kormányt, hogy „intézményesült a korrupció Magyarországon”. Akkoriban a politikai vezérszerepre törő Fidesz prominensei: Orbán Viktor vagy Varga Mihály a Transparency International Magyarország kutatási megállapításaiból idézve kritizálták a parlamentben a Gyurcsány-kormányt. Vissza lehet keresni. Továbbá 2007-ben, a friss korrupcióértékelési indexet látva Varga Mihály kiakadva közölte, hogy szörnyű a kormány korrupcióellenes intézkedéseinek a hatástalansága. Rá egy évre Orbán Viktor a közbeszerzési korrupcióra vonatkozó kutatási eredményeinket idézve közölte, hogy csak közbeszerzésen évente 200 milliárd forint tűnik el a korrupció miatt. Tehát ellenzékben jók voltunk a Fidesznek, hatalomra kerülve már ránk sütnék a bélyeget, hogy a korábbi kormányok visszaéléseit tudomásul vettük.

– *Apropó, ha közbeszerzésen 2007-ben eltűnt 200 milliárd, az ma mennyi lehet?*

– Sokszorosa, de megbecsülni sem merem. Az viszont tudható, hogy az Európai Unió tagállamaihoz képest az úgynevezett egyszereplős közbeszerzési árverseny nálunk az egyik leggyakoribb.

– *Gondolom, ezen lehet a legtöbbet kaszálni, hisz nincs versenytárs.*

– Arra nincs friss kutatásunk, hogy mennyi a korrupció ára a közbeszerzési piacon. De azt 2016-ban megvizsgáltuk, hogy a közbeszerzések körében mekkora a „beépített” túlárazás mértéke. Egészen pontosan arra voltunk kíváncsiak, hogy rendszerszinten mekkora az összeg, amivel drágul a közbeszerzés annak érdekében, hogy a vállalkozó lefölözhesse a maga hasznát, s meg legyen a sáp is.

– Jutottak valamire?

– Azt állapítottuk meg, hogy egy beruházásban minél nagyobb az uniós támogatási hányad, annál nagyobb az esély a túlárazásra. A kutatás során arra jutottunk, hogy átlagosan 20-25 százalékos túlszámlázás jellemző. Ilyen visszaélésre már sok helyen nincs is szükség, mégis lenyúlják az uniós pénzt. A nagy összegű, tehát az uniós értékhatár feletti összegeket megmozgató közbeszerzések 40 százalékában például csak egyetlen ajánlattevő van. Korábban ez volt a korrupció melegágya, de ma már nem kell szabálytalankodni, sem összejátszani, nincs már szükség kartellezésre, esetleg kiszorítósdira ahhoz, hogy az olyan oligarchák, mint amilyen Mészáros Lőrinc, Szíjj László vagy Garancsi István cégei nyerjék a közbeszerzéseket. Mára

már csak ők vannak a páston, nem maradt ugyanis a piacon olyan cég, amely képes lenne megfelelni a kormány által meghirdetett kritériumoknak. A gazdaság egyes szektoraiiban, talán mindenekelőtt a leginkább gyarmatosított építőiparban, ma már csak az oligarchák vagy más, a kormányhoz lojális cégek képesek indulni a versenyben, és lassan az állami megrendelésekkel elárasztott hirdetési piac is ilyenné válik. Jellemző módja a gazdagodásnak, hogy az említett urak az államtól függő, közpénzekkel kitömött iparágakban jeleskednek. De az első néhány százmilliárd megszerzése után megnőtt az étvágy a kommunikáció, a bank-szektor, az energetika és a divatipar területén is.

– *Nem találja furcsának, hogy a 90-es években Horn Gyula belebukott a Tocsik-ügybe, pedig az – ha jól emlékszem, „mindössze” 800 milliós ügylet volt, jogsértést a bíróság sem állapított meg, Tocsik Mártát el sem ítélték. Ezzel szemben az európai uniós pénzek nagyságrendje száz-, illetve ezermilliárdos tétel. Ezek eltűnése miatt nem veri ki a biztosítékot a szavazónál? Orbán miért nem bukkott bele a Mészáros Lőrincnek jutott százmilliárdokba?*

– Erre mondtam azt, hogy hiányoznak a közös fogalmaink. Van, aki károsnak, bűnösnek tartja a nemzeti uralkodó osztály gazdagodását, van, aki üdvösnek.

– *Tehát érvényes maradt az a kutatás, hogy a magyar ember tudomásul veszi a korrupciót?*

– A korrupció igenis irritálja a magyarokat, a korábban idézett felmérések is azt mutatják, hogy az em-

berek tisztában vannak a helyzettel. Ha azonban nem látnak alternatívát, akkor jobb híján beletörődnek abba, hogy a haverok helyzetbe hozása, a kiválasztottak gazdagítása a mindennapi élet velejárója. A politikusok gazdagodása ugyancsak. A dologhoz tartozik még, hogy Horn Gyula idején még könnyű volt egy korrupciós ügybe belebukni, hiszen volt szabad sajtó, létezett a médiapluralizmus, s az emberek tájékozódhattak. Ma a hatalom által leuralt, pórázon tartott médiapiacra a legnagyobb botrányok híre sem jut el a nyilvánosság igen jelentős hányadához. A polgárok nagy részének egyszerűen fogalma sincs arról, hogy Völner Pál egykori igazságügyi államtitkár pitiáner csaló lehetett, akit az ügyészség rövidesen korrupciós bűncselekménnyel vádolhat. Arról is csak kevesen tudnak, hogy a Fidesz két korábbi képviselője ellen uniós támogatások lenyúlása miatt vádat emeltek. Továbbá a nép arról sem értesült, hogy Novák Katalin köztársasági elnök az első olyan magyar államfő, akinek a megválasztásához köztörvényes, korrupciós ügyben meggyanúsított, illetve megvádolt képviselők szavazatára is szükség volt. Simonka György, Boldog István és a már említett Völner Pál. Ezeket az urakat valószínűleg csak a fideszes kétharmad biztosítása miatt hagyták szabadlábban védekezni.

– *A tíz év korrupciós ügyeiből két fekete könyv is készült. Üzenet az utókornak?*

– Valóban, két fekete könyvet jelentettünk meg, az elsővel 2018-ban, a második kötet pedig 2022-ben jelentkeztünk, a harmadik talán

2026-ban készülhet el. Ezek a dokumentumgyűjtemények jogászi és közgazdasági elemzői alapossggal, tárgyyszerű feldolgozásban az elmúlt tíz év legnagyobb korrupciós ügyeit foglalják össze. Egyébként mindkét kötet fenn van a Transparency honlapján, akit érdekel, tudja böngészni. Ezek ismertetése nyilván kimerítené egy ilyen interjú kereteit.

– *Az első kötet a 2010–2018 közötti ügyek alapos leírását tartalmazza, köztük a Magyar Nemzeti Bank pénzének alapítványba konvertálása, az offshore cégek által értékesített letelepedési kötvények, a trafikmutyi, Mészáros Lőrinc gazdagodása, összesen százhat eset. A második részben az uniós pénzek lenyúlása, Orbán hatvanpusztai palotája, Rogán-ügyek, összesen ötven eset. Miért pont ezek? Leginkább ezek jellemzik a rendszert?*

– Az esetleírásokkal mi azt szeretnénk volna elérni, hogy legalább a „jegyzőkönyv” megőrizze a korrupciós eseteket. Ha már az igazságszolgáltatást nem érdekelték ezek az ügyek, a tényeket összegyűjtjük az utókornak. Ma a legtöbb eset arról szól, hogy a közpénzek magánzsebekbe juttatása hogyan történik állami segédlettel. A közbeszerzések, állami pályázatok Magyarországon soha nem voltak se átláthatók, se tiszták, az állami pénzekhez való hozzájutást mindig körülengte a becstelenség és a haszonlesés. Mára megerősödött a járadékavadász magatartás, ami azt jelenti, hogy egyesek teljesítmény nélkül jutnak jövedelmekhez, egyfajta feudum, vagyis járadék, állami kegy gyanánt. Összességében állíthatom, hogy a magyar politikai rendszer a korrupció-

val szemben évtizedek óta gyenge és az utóbbi időben folyamatosan romló teljesítményt nyújt. A korrupcióra hajlamos politika a Fidesz révén párosult a hatalmi tébollyal, és kiiktatta a fékek és ellensúlyok rendszerét a jogállam teljes felszámolása útján. Mindez azt eredményezte – ahogy korábban már utaltam rá –, hogy már Magyarországon nem léteznek olyan hatalmi erők, amelyek korrupcióra, konszolidációra kényszerítenék a kormányt.

– *A magyar igazságszolgáltatás minden esetben vizsgálta s elutasította a döntést azokban a korrupciós ügyekben, amelyeket a két fekete könyv tartalmaz?*

– A korrupciós esetleírásoknál a nyilvánosan, bárki számára elérhető forrásokból indultunk ki. Részben a sajtóban feltárt eseteket foglaltuk össze, részben a saját közérdekű adategényléseink és pereink útján megállapított tényeket összegeztük. Semmi olyat nem írtunk le, ami a hatóságok számára ne lenne nyilvánvaló, és minden esetben azt is jeleztük, ha a hatóságok nem intézkedtek, vagy az eljárásuk kívánivalót hagyott maga után. Ilyen volt például az Elios-ügy, Orbán Viktor vejének sokat cincált esete. De azt is jeleztük, ha a hatóságok eljárást kezdeményeztek, mint Simonka György, Boldog István vagy Mengyi Roland fideszes képviselők esetében. Völner Pál ügyének kirobbanása előtt már lezártuk a szerkesztést, tehát az államtitkár kimaradt a fekete könyvből. Ebben az ügyben talán az számunkra a leginkább érthetetlen, hogy egy Völner-ügybe nem bukik bele a főnöke, az igazságügyi miniszter. Továbbá az is nonszensz,

hogy ilyen súlyú vesztegetési ügyben miért maradhat szabadlábon az egykori államtitkár és parlamenti képviselő.

– *Ezek az ügyek egy következő választás után már bizonyosan elévülnek, tehát a Fidesz-vezérkar felelősségre vonása, esetleg büntetése addigra már reménytelenné válik, ellentétben a román, szlovák vagy bolgár, esetleg szlovén vezető politikusokkal, akik a hatalom csúcsairól is börtönbe kerülhettek?*

– Lesznek ügyek, amelyek elévülnek. Az előző kormányzati ciklusokban a legtöbb megvalósított bűncselekmény a hűtlen kezelés és a költségvetési csalás körébe tartozik. Ezeknek a bűncselekményeknek ugyan hosszú az elévülési idejük, mégis könnyen előfordulhat, hogy a ma hatalmon lévő bűnelkövetők megússzák büntetés nélkül az akár öt vagy tíz évvel ezelőtt elkövetett cselekményeiket. Vannak olyan jogászok, akik szerint az elévülés utólagos törvényalkotással „áttörhető”, tehát az elévülési idő bizonyos esetekben újra megnyílhat. Azon szerintem is érdemes elgondolkodni, hogy az állam által szándékosan és vétkeesen üldözetlenül, vagyis büntetlenül hagyott bűnök miatti felelősségre vonást miként lehetne utólag megoldani. Ennél is fontosabb kérdés, hogy az elsíbolt vagyonokat, az ebül szerzett tíz- és százmilliárdokat hogyan lehet visszaszerezni. Erre lehetne jogilag elfogadható választ keresni, de ez egyelőre elég távol van a közvetlen magyar valóságtól.

– *Vagyis azt mondja, hogy ha van bűnös kormányzati szereplők, akkor azok megússzák a büntetést?*

– Ebben nincs semmi új, volt erre korábban is példa, elég, ha csak az olajszókitést vagy a Postabank-ügyet említem, ahol elmaradt a büntetés. Azt állítom, hogy a magyar politikai rendszer a korrupcióval szemben évtizedek óta tehetetlen, és az utóbbi időben különösen romló teljesítményt nyújt.

– *Viszont van uniós nyomás a kormányon, épp az uniós pénzek hűtlen kezelése, a korrupció elleni intézkedések elégtelensége, valamint az igazságszolgáltatás függetlenségének veszélyeztetése miatt. Korábban megindult a 7-es cikk szerinti eljárás, amelynek révén felfüggeszthetik a szavazati jogot, de visszatartják az európai uniós támogatásokat és a koronavírus-járvány okozta válságra válaszul létrehozott újjáépítési alap pénzeit is. Az uniós pénzcsoport befagyása különösen fájhat a magyar kormányoknak. Gondolja, hogy emiatt hajlandó lehet a jogállam helyreállítására?*

– Ez attól is függ, hogy mit akar elérni Magyarországon az Európai Unió. A közösség vezetői nyilvánvalóan későn ébredtek, és végignézték, hogy az addigi éltanuló tagállam következmények nélkül leépíti azokat az intézményeket, amelyek azt szolgálják, hogy Magyarország felelőségteljes tagja lehessen az európai közösségnek. Ne felejtse el, hogy az első messzebről is hallható európai uniós tiltakozások csak Orbán hatalomra kerülése után tíz évvel fogalmazódtak meg. Kétségtelen, időközben több eljárás is megindult a jogrombolás miatt, de a koronavírus okozta világjárvány lecsengését követően a helyreállítási és ellenálló-képességi alapról lehívható

pénzek visszatartása mutatta meg, hogy a bizottság kezében mindvégig ott volt a demokrácia felszámolását akadályozó hatékony eszköz, Európa azonban nem élt vele! Pedig a 7-es cikk szerinti eljárás vagy a jogállami mechanizmus elindítása helyett, lám, egy egyszerű alkuval, egészen pontosan pénzmevonással meg lehetett volna állítani Orbán átokfutását. Ha időben felismerik a korrupció rombolását, az egyszemélyes közbeszerzések ártalmait vagy az igazságszolgáltatás megbízhatóságát veszélyeztető akciókat, akkor ma nem itt tartunk; tehát ha sarkára akart volna állni a bizottság, akkor korábban is megtehetette volna.

Persze azzal a régóta dédelgetett álommal le kellene már számolni a magyar gondolkodóknak, hogy valamelyik jószágos külföldi nagyhatalom majdcsak megment minket a saját végzetünktől, az általunk megválasztott kormánytól. Ilyen nincs! A külföldi döntéshozók – legyenek azok befektetők, partnerországok kormányai, az Európai Bizottság vagy a NATO-szövetségesek –, ha értékelik a magyarországi hatalmi helyzetet, akkor nem azt fogják nézni, hogy a választások mennyire voltak tisztességesek, a médiaviszonyok mennyire alapoztak meg a kormány újabb győzelmének, vagy szakmailag rendben lévő kérdéseket fogalmaztak-e meg a nemzeti konzultáció során. Sokkal inkább azt nézik meg, hogy stabil-e a kormány, meg lehet-e vele állapodni, és semmi kétség: Orbán Viktor kormánya rendkívüli módon stabil. A Fideszre leadott hárommillió szavazatban megnyilvánuló elsöprő támogatását nem lehet elvitatni, s az áprilisi szavazás újabb kétharmados felhatalmazását sem

lehet megkérdőjelezni. Továbbá senkinek nem lehet érdeke – sem politikai, sem gazdasági szempontból –, hogy külföldről próbálja megdönteni a magyar kormányt, mert az instabilitás előidézése nem jó sem a befektetőknek, sem a politikusoknak, sem pedig a partnerországoknak.

Aki tehát abban reménykedik, hogy jön majd a jogállami mechanizmus, amire az Orbán-kormány berezel, és visszaadja a tizenkét éve alatt ellopott milliárdokat, a trafikosok visszakapják a lenyúlt dohányboltjaikat, az újságírók pedig visszakapják az elveszett állásaikat, újraindul a megszüntetett *Népszabadság*, megint kritikusan fogalmaz az *Origo*, és létrejön a valódi közmédiá, annak sürgősen orvoshoz kell fordulnia.

– Akkor ott járunk, ahol korábban: az unió karba tett kézzel figyel, hogy az egyik tagállam lépíti a korrupcióellenes intézményeket, a jogállamot. Ugyanis hiába indít eljárásokat, tartja vissza a pénzeket, ha végül nem csinál semmit. A közösség tehát eszköztelen?

– Nyilván nem tudok az Európai Bizottság nevében beszélni, de valószínű, arcvetés nélkül akarnak majd kijönni az ügyből, ha megoldani nem is tudják a magyar demokrácia problémáit. De ha már egyszer elindították a jogállamisági meg a 7-es cikk szerinti eljárást, akkor valamilyen eredményt produkálniuk kell.

– Vagyis?

– Az egyik lehetséges kompromiszum az lehet, ha Magyarország csatlakozik az Európai Ügyészséghez, az EPPO-hoz, ami nagyon fontos előrelépés lenne, persze egyéb

intézkedések nélkül ez is csak látzatmegoldást eredményezne. Azt el tudom képzelni, ha ez a forgatókönyv valósul meg, akkor az eredménnyel a bizottság is elégedett lehet, megveregetheti saját vállát, hisz lám, Magyarország végül a legfontosabb korrupcióellenes mechanizmusok egyikébe lép be. Ugyanakkor Orbán Viktor is örülhet, mert megkaphatja az újjáépítési alapból eddig hozzáférhetetlen pénzt. Továbbá elháríthatja a kellemetlenkedő európai kritikákat arról, hogy a magyar ügyészség döntése ellen eddig nem volt apelláta, ugyanis ha Polt Péter nem indított eljárást, akkor bűncselekménygyanús ügyek sem kerültek bíróság elé.

Mi azonban úgy látjuk, hogy az Európai Ügyészséghez való csatlakozás önmagában nem csodaszer. Mondom ezt annak ellenére, hogy a Transparency International Magyarország már az európai vádhatóság ötletének csíráját is támogatta, a működő intézménynek pedig a legnagyobb támogatója. De természetesen egy fecske nem csinál nyarat, egyetlen intézmény nem állítja meg a demokrácia lejtőjén egyre nagyobb sebességgel robotó országot. A tizenkét év alatt lerombolt demokráciát az Európai Ügyészség nyilván nem fogja helyreállítani, hiszen nem is ez a dolga.

– De legalább lenne olyan intézmény, amely a további rombolást akadályozná. Ámbár Polt Péter egy szakmai konferencián azt mondta, hogy a magyar jogrendnek nincs szüksége a csatlakozásra, hisz az európai pénzügyi érdekek sérülése esetén az Európai Ügyészség, az EPPO pótmagánvádlóként léphet fel.

Igaz, korábban ennek az ellenkezőjét mondta a főügyész. Ez valójában a kormány eddig álláspontjának feladása?

– Az bizonyos, hogy az Európai Ügyészség számára nem minden vakfolt, ami Magyarországon történik. Igaz, csak áttételesen, de van hatásköre magyar vonatkozású ügyekben is, elsősorban akkor, ha magyar állampolgárok belekeverednek uniós csalásokba, vesztegetésekbe. Továbbá ha olyan tagország területén járnak el, amely csatlakozott az EPPO-hoz, és ilyen azért van bőven, akkor az adott országban bűnöző magyarokkal szemben is felléphetnek. Akkor is intézkedhet az EPPO, ha az uniós korrupció Magyarországon valósul meg, de a visszaélés résztvevői olyan ország állampolgárai, akik tagjai az Európai Ügyészségnek. Ez azonban a törzsökös magyar korrupciónak aligha lesz ellenszere. Tény az is, hogy a magyar legfőbb ügyész korábban mereven csatlakozásellenes álláspontot foglalt el. Ami, úgy tűnik, változóban van. Mi is csak a sajtóból, illetve a Legfőbb Ügyészség közleményéből értesültünk arról, hogy Polt Péter szerint az Európai Ügyészség felléphet pótmagánvád-lóként, tehát ha a hazai ügyészség ejti az ügyet, akkor jöhet az EPPO. Ez az állítás persze terelés annak érdekében, hogy ne kelljen az európai intézményhez csatlakozni, nem beszélve arról, hogy szakmailag mekkora butaság az, hogy az Európai Ügyészség felléphet pótmagánvád-lóként. Ugyanis az európai ügyész vádja az mindig közvád, az nem tud pótmagánvád lenni. Ez azonban legfeljebb tíz büntetőjogászt érdekel az országban, a lényeg a sorok közül kandikál ki: már a magyar kormány

álláspontja sem mereven elutasító az Európai Ügyészséggel szemben, illetve belátták, hogy muszáj lépni valamit azzal kapcsolatban, hogy a magyar jogrendszer nem kínál megoldást arra, amikor az ügyészség nem emel vádat.

– Attól fél esetleg, hogy az esetleges csatlakozásig a kormány végleg beveszi a magyar bíróságokat, oszt' annyi?

– Ez például egy veszélyforrás.

– A magyarországi korrupció ellen aktívan fellépne az Európai Csalás Elleni Hivatal, az OLAF is, de a magyar hatóságok, úgy tűnik, sikeresen leszerelik az aktivitását. Hisz tizennyolc ügyben kértek a főügyésztől vizsgálatot, de csak négy jutott el a vádemelésig. Polt ennél többre emlékszik, szerinte 67 százalékában ítélet született. Ki mond igazat?

– Köztudott, hogy az OLAF a saját aktáit nem nyitja meg a nyilvánosság számára, ezért pontosan soha nem tudunk majd válaszolni a kérdésre. Ez az egész tehát számunkra csak játék a számokkal. De az ugyancsak jelzésértékű és sajnálatos, ha magyarországi ügyekben az Európai Bizottság erre rendelt hivatala tesz büntető feljelentést csalás vagy korrupció miatt. Hogy a magyar ügyészség nem azt gondolja, amit az OLAF, tehát a feljelentésekből nem lesz vád, annak sok védhető és magyarázható oka is lehet. Az ügyészségnek soha nem kötelessége egyetérteni a feljelentővel. Nyilván az OLAF feljelentései megalapozottabbak, mint egy dühös állampolgár vagy politikus állításai. Hiszen a hivatalnak komoly vizsgálóapparátusa, megfelelő információs hálózata

van. Ezért elgondolkodtató, hogy a magyar hatóságok miért nem jeleskednek az uniós csalásellenes hivatallal való jobb együttműködésben. Mi azonban akkor lennénk az OLAF gyakorlatával is elégedettebbek, ha a feljelentéseik részleteit nyilvánosságra hoznák. A magyar kormány nem csak az Elios-ügyben trollkodja szét a miniszterelnök veje, Tiborcz István viselt dolgai miatti felelősségre vonást, de az Öveges-program vagy a Híd a munka világába program esetében is több évig egy helyben járt a nyomozás, és több mint kérdéses, hogy a valódi bűnösök valaha bíróság elé kerülnek-e. Ilyenkor természetesen a laikusban is felmerül, hogy rövid póráz vagy szájkosár került az ügyészekre, akik egyébként komoly felkészültséggel rendelkeznek, de mintha a politikailag kényes ügyekben mégsem tudnák, hogy mi a teendő.

– Nem csak a brüsszeli apparátus fogalmaz meg súlyos kritikákat a magyar kormány korrupcióellenes intézkedései miatt, de a Korrupció Elleni Államok Csoportja (GRECO) – ami az Európa Tanács szerve – is elégtelen osztályzatot adott. A friss jelentés azt vizsgálja, hogy a parlamenti képviselők, bírák, ügyészek korrupciója milyen intézkedésekkel előzhető meg. Az ennek érdekében megfogalmazott tizennyolc ajánlásból az Orbán-kormány mindössze ötöt hajtott végre. Ennyire nem fontos?

– Valóban, de tegyük hozzá: az ajánlásokat már hét éve megfogalmazták, ennyi idő alatt tizenhárom javaslatot nem sikerült végrehajtani. Itt elsősorban a vagyonyilatkozatokról, a mentelmi jogról, az ügyészek és a bírák, tehát

az igazságszolgáltatás függetlenségéről van szó. Aki kicsit is figyeli a magyar közélet történéseit, az pontosan tudja, hogy a vagyonyilatkozatok rendszere ügyében semmilyen változás nem történt, a parlamenti képviselők büntetlenül bármit beírhatnak, nincs ellenőrzés vagy felelősségre vonás. De az ügyészek utasíthatóságának a tiltása, egyáltalán a vádhatóság belső működésének rendezése sem került a törvényhozás asztalára. A legfőbb ügyész és az általa kiválasztott vezetők kontroll nélküli hatalmának nincsenek az ügyészség szervezetén belül ellensúlyai. A magyar kormány azonban nem foglalkozik ezekkel a „finomságokkal”, mert ezeket a megállapításokat nem követik szankciók. A GRECO nem tud pénzt elvonni a magyar kormánytól, ezért ezekkel a fontos előírásokkal nem is foglalkoznak. Úgyhogy marad a korrupciógyanús helyzetek sora.

– Tehát fegyelmező eszközként marad az újjáépítési alap pénzcsoportjának az elzárása, illetve a 7-es cikk szerinti eljárás. Ezzel készíthető bármire is a magyar kormányt?

– Sokkal inkább, mint a többkörös egyeztetéssel járó jogállamisági mechanizmussal, ami már megindult ugyan Magyarországgal szemben, de egyelőre senki nem látja, milyen mértékű bizonyítottság szükséges ahhoz, hogy meg tudják állapítani: fennáll-e a jogállamiság rendszer szintű, előre tervezett megsértése, amely közvetlenül veszélyezteti az Európai Unió költségvetési érdekeit. Bizonyítani kell tehát, hogy tényleg azért vannak a magyarországi túlárázások, az egyajánlatos közbeszerzések, nagy lenyúlások, hogy az

uniós beruházások tíz- és százmilliárdjai a haveri zsebekbe kössenek ki. Illetve az Orbán-kormány azért alkalmazott rossz szabályozást, hibás kinevezési politikát és intézményrombolást, mellyel egyébként akadályozta a Közbeszerzési Hatóság, az Államkincstár, a Költségvetési Tanács és a számvevőszék ellenőrző tevékenységét, hogy klientúrát építsen. Bízunk abban, hogy az eljárás nem követel olyan fokú bizonyítási eljárást, aminek aztán nem lehet elegendet tenni. De ismétlem, a bonyolult és hosszadalmas bizonyítási eljárás helyett sokkal könnyebb dolga van a bizottságnak, ha az újjáépítési és ellenállási alap Magyarországnak járó részét visszatartja, ez alapot teremt a politikai alkura. A milliárdok fejében kérheti a korrupciókontroll megerősítését, az igazságszolgáltatás függetlenségének helyreállítását, a közbeszerzési szabályok betartását és persze az ügyészség működésének a kiegyenlítését.

– *Személy szerint nem unja már, hogy a Transparency jogi igazgatójaként lassan egy évtizede hiába ismételteti, hogy Magyarország az egyik legkorruptabb ország az unióban? A világ visszajelzi ezt, de nem reménytelen ez a küzdelem?*

– Semmiképp. Persze aki azt gondolja, hogy a korrupció elleni küzdelemben gyors sikert érhet el, az téved, vagy gyorsan csalódik. Ez a

munka a hosszútávfutó magányosságára emlékeztet, aprólékos és sok erőfeszítést igényel, aminek azért résztávokon komoly sikerei vannak. Hosszan sorolhatnám azokat az ügyeket, amelyekben kiderítettük az igazságot, s bizonyítottuk, hogy a kormány elhallgatja a tényeket. A mi munkánk nélkül nem sikerül leleplezni a korrupció addig ismeretlen formáját, ilyen volt a letelepedési államkötvénnyel való visszaélés, amelyet legszívesebben titokban tartott volna a hatalom. A mi munkánk nélkül semmilyen információhoz nem jutottak volna az ország polgárai a letelepedők számáról, származási helyéről és a gyanús módon befolyt százmilliárdokról. A mi munkánk nélkül a látványsportokra fordított százmilliárdok sem minősülnének közpénznek. A közpénz kiáramlását, lenyúlását, ellopását egyik esetben sem tudtuk megakadályozni, de a hatalom számára nagyon kellemetlenné tudjuk tenni a közpénzek elherdálását. Aki ezzel a részsikerrel elégedetlen, az ne álljon közénk, mert mi a rendszert nem tudjuk lebontani. Mi, civilek, nem tudjuk elvégezni azt a munkát, amit a rendőrség, az ügyészség együtt nem képes vagy nem akar elvégezni. A mi dolgunk tehát az, ha a hatalom korrump, akkor azt nyilvánosságra hozzuk, hogy legalább szégyellje magát. A többi az állampolgárok dolga.